

ЎТГАН ЙИЛЛАРДАГИ ОЧИЛМАГАН ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Саттаров Мансур Абдугафурович

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 31-July 2023 yil
Ma'qullandi: 05-August 2023 yil
Nashr qilindi: 09-August 2023 yil

KEY WORDS

*Жиноятларни тергов қилиш,
очилмаган жиноят, операцион
фаолият, жиноят.*

ABSTRACT

Ушбу мақолада ўтган йиллардаги очилмаган жиноятларни очиш ва тергов қилишнинг ташкилий-тактик жиҳатлари таҳлил қилинган. Тергов амалиёти, олим ва мутахассисларининг фикр-мулоҳазалари инобатга олиниб, мазкур фаолиятнинг муаммолари ва ечимлари таклиф этилган..

Очилмаган жиноятларнинг мавжудлиги криминалистик, суд-тиббиёт экспертлари амалиётчилари олдида турган энг долзарб муаммоларидан бири бўлиб, устувор ечимни топишни талаб қилади. Терговга фаол қаршилиқ жиноятларга, биринчи навбатда очилмаган жиноятлар умумий сонининг ўсишига, иккинчидан, уларни ошкор қилиш бўйича суриштирув ва тезкор-қидирув ишларини қийинлаштиради. Бундай шароитда жиноятчилар томонидан қолдирилган ҳар бир кичик элемент ва предметлар тўхтатилган жиноят иши материалларида энг муҳим идентификациялаш ролини бажаради. Фақат бундай объектлар тўғри сақлашни ва қидирув ишларида улардан тўғри фойдаланишни талаб қилади.

Очилмаган жиноят ишини тергов қилиш мобайнида терговчи психологик омилларни ҳам ҳисобга олиши лозим. Ўтган йилларда очилмай қолган жиноятлар юзасидан тергов олиб борган терговчи ишни тергов қилиш чораларини кўраётганда, терговчи маълум бир умидсизлик туйғуларини бошдан кечириши мумкин, бу эса кейинги ҳаракатларда хатолик ва нотўғри ҳисоб-китобларга олиб келиши мумкин. Шунингдек, бу каби вазиятлар терговчини чалғитади. Янгиланган ишни тергов қилишда уни тўхтатиб туришга олиб келинган қўпол хатоларга эътибор бермаслиги мумкин.

Янги очилган иш устида ишлаш жараёнида ишни янгича кўриб чиқиш, янги намуналарни яратиш ва синовдан ўтказиш, тергов йўналишларини қайта белгилаш ҳамда тезкор-қидирув тадбирларини ўтказиш жуда муҳим. Қайта очилган иш бўйича терговчиларнинг фаолияти сифати аудити билан боғлиқ ишни кўриб чиқишдан олдин ўтказилган дастлабки терговга боғлиқдир. Шунингдек, бу ишни ишга “янги нигоҳ” билан қарай оладиган янги терговчига топшириш мақсадга мувофиқдир.

Терговчининг жуда муҳим сифати қатъиятлилиқ, бошлаган ишини охиригача етказиш қобилиятидир.

Тадқиқотчи В.М.Быйковнинг эътироф этишича, очилмаган жиноят ишлари

топширилган терговчи барча омиллари ҳисобга олган ҳолда махсус қарор қабул қилиши керак. Янгиланган жиноят иши устида ишлаш мобайнида жиноят иши материалларини қайта кўриб чиқиш ва тезкор-қидирув ишларини амалга ошириши лозим.¹

Бу жараёнда илгари амалга оширилган барча операцияларга танқидий баҳо бериш ва жиноятни очиш бўйича тергов ишларидаги камчиликларни аниқлаши, дастлабки тергов ва тезкор-қидирув тадбирларида гумонланувчи сифатида иштирок этган, аммо кейинчалик жиноий жавобгарликдан озод этилган шахсларни белгилаб олиши керак.

Профилактик назоратда турувчи ҳеч қаерда ишламайдиган шахслар, вояга етмаганлар, гиёҳвандлар, жиноят содир этганлиги учун уй қамоғида бўлган шартли маҳкумларни ҳам рўйхатга олиши лозим.²

Шунингдек, оператив-қидирув тадбирлари, тезкор-тергов бўлинмалари ходимлари ўртасидаги ўзаро муносабат шакллари аниқлаш ҳам муҳим аҳамиятга эга ҳисобланади. Ўтган йиллардаги очилмаган жиноятларни тергов қилиш фаолиятида терговнинг методологияси ва тактикаси алоҳида аҳамиятга эга. Хусусан, бу жараёнда жиноят содир этиш ҳолатлари тўғрисидаги баъзи маълумотларнинг мавжудлигини кўрсатиш керак. Масалан, жабрланувчи, жиноят қуроли, жиноят содир этиш усули, жойи, вақти, гувоҳлар ва б.

Шундай қилиб, ўтган йиллардаги жиноятларни тергов қилиш терговчидан кенг қўламли воситалардан фойдаланишни талаб қилади. Криминалистика томонидан ишлаб чиқилган техникалар, қатъиятчилик ва ушбу тоифадаги жиноятларни тергов қилиш методологиясини яхши билиш терговчининг жиноятни очишида муҳим рол ўйнайди.³

Тўхтатилган материалларни чуқур таҳлил қилиш, очилмаган жиноятлар тўғрисидаги “эски” ишларнинг янгича томонларни илгари суриш, суриштирув органлари билан яқин алоқани таъминлаш, жиноят қидирув бўлинмалари, экспертлар билан доимий алоқада бўлиш очилмаган жиноятларни очишнинг асосий йўлидир.

Фойдаланилган Адабиётлар Рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-Процессуал кодекси. “Адолат”, :Т,2021.
2. Быков В.М. Особенности расследования нераскрытых преступлений прошлых лет: лекция. Ташкент, 1984.
3. Лавров В.П. Особенности расследования нераскрытых преступлений прошлых лет: учеб. пособие. - М.: НИ и РИО Высш. шк. МВД СССР, 1972.
4. Ларин А.М. Расследование по уголовному делу. Планирование, организация. - М., 1970.
5. Жиноят-процессуал ҳуқуқи. Дарслик.-Т.:ТДЮ нашриёти, 2021.

¹ Быков В.М. Особенности расследования нераскрытых преступлений прошлых лет: лекция. Ташкент, 1984. – С.22.

² Лавров В.П. Особенности расследования нераскрытых преступлений прошлых лет: учеб. пособие. - М.: НИ и РИО Высш. шк. МВД СССР, 1972. – С.87.

³ Ларин А.М. Расследование по уголовному делу. Планирование, организация. - М., 1970. – С.170.